

Ole Lyngby Pedersen
Kongshusvej 275, 8300 Odder
Minivådområder

Sidder i byrådet som formand for Miljø og teknik.

Din bedrift

I/S Faurgård er en svineejendom. Indtil 2013 var det et alsidigt landbrug med 75 malkekøer og ca 780 søer og køerne sagde vi farvel til i 2013 og så har vi haft svineproduktionen. Vi har ikke lavet kostalden om til andet end lidt maskinopbevaring, brændsel osv. Ellers har vi ca 770-80 søer med produktion af smågrise og vi sægler smågrisene videre ved 7-8 kg (ca. 3500) og 25-30 kg. Og resten feder vi op. Vi har 4 ejendomme, søer på 2 af ejendommene og smågrise på 2 andre. Og så har vi polte og gylte og smågrise på hovedejendommen Faurgård, så samlet set bliver det til omkring godt 20000 smågrise der bliver solgt videre til to aftagere. På selve I/S Faurgård har vi 240 ha hvoraf de 10 er skov og så har vi et maskinfællesskab. I/S Faurgård er 2 brødre, så Per og jeg har I/S'et sammen. Den ene ejendom, slagtesvineejendommen, er en forpagtet ejendom som ligger på den anden side af Odder. Og så har vi en bror mere, Sven Aage, som har gård ved Solbjerg, og ham har vi maskinfællesskab med. Samlet set driver vi 400 ha i det selskab. Maskinerne og markdriften er vi fælles om. Vi har 5 ansatte om vinteren og 6 fra om foråret.

Planteavl er samlet set byg, hvede, raps og frøgræs. Vi tænker ikke så meget på om det er hos os eller hos min bror.

Her er det vårbyg, vinterbyg, hvede og raps og enggræs. Raps er salgsafgrøde ellers fodrer vi kornet op.

Minivådområde

5:55 Kom med i Aquaplan projektet i 2006. I tre oplande, Ry, ved Hinnerup og oplandet til Norsminde Fjord. Vi skulle være med til at finde virkemidler som kunne være med til at reducere udledningen af næringsstoffer.

Kontakten blev etableret gennem landboforeningen, hvor Ole var medlem af bestyrelsen. 12 landmænd mødte op til mødet, 8 skrev under på, at de ville være med.

Jeg var parat til at hoppe med på det. Tilbage i 80'erne med de døde hummere og flere vandplaner, som man ikke kom i mål med. Så spørgsmålet var så, hvad er vores udledning? Det spørgsmål har vi landmænd stillet os selv mange gange, er der dybest set nogen der ved hvad udledningen er?

For at få facts på bordet? Ja, det var det vi blev stillet i udsigt i Aquaplan, der skulle måles i vores dræn og ved vores vandløb, hvad er det faktiske tal på næringsstofkoncentrationer der. Hvad er det enkelte vandløb, den enkelte bedrift påvirker med? Det ville vi få meget mere klarhed på.

Har I fået det? Det har vi fået ganske klart beskrevet i de forskellige måleresultater og beregninger af hvad vores bedrift udleder. Så er det vi undrer os over hvordan man kan finde frem til de mængder der bliver udledt til vores vandmiljø.

Vi udleder ikke ret meget. Det var min tanke fra start af. Vi er nødt til at få nogle andre til at sige det.

Vinteren 2006/07 (de indledende manøvrer til Aquaplan): sad omkring køkkenbordet og lavede en SWOT analyse af hvad vi gjorde på bedriften, og vi gjorde jo allerede det, som vi ved vi skal gøre: kørte ikke gylle

ud på frosne marker om vinteren og i vækstsæsonen undgå at køre med gyllesprederen, men bruge kant-spredeudstyr (kun sprede til kanten af marken).

På I/S Faurgård har vi de to vandløb i Odder kommune: Odder Å og Revså som starter i Åkjær Skoven, vanddelingen er i Åkjær Skoven hvor vandløbet syd for løber ud i Horsens Fjord og midt i Åkjær Skoven udspringer Revså som løber ud i Norsminde Fjord.

Revså er Faurgård og ca. 120-30 ha, og Odder Å er oplandet godt 120 ha. Jeg så mulighederne i at finde ud af hvad er vores udledning til henholdsvis det ene og det andet.

På det tidspunkt koncentrerede vi os om Faurgård og Revså. Det var først i 2010 at vi etablerede minivådområdet som føder til Odder Å. Det gamle minivådområde blev rekonstrueret i 2010 sammen med det andet. Så de er faktisk lige gamle nu, men det oprindelige var det matrice minivådområdet.

Processen har været: Efter besøgsrunde nævnte Ole at de havde en masse engarealer, som lå uudnyttede hen, som var våde. Ideen om et minivådområde startede på et møde med Henrik Skovgård, som var ved amtet. Han syntes det lød interessant og de kørte ned og så på engen. Det var interessant at tage den ide med. Det ville ikke være realistisk at lave det der høringsprocesser, naboer og jagtinteresser mod Åkjær ved udspringet, hvis vi satte hele engen under vand, så ville det blive svært. Det kunne projektet ikke bære. Aquaplan-projektet skulle afsluttes i november/december i 2009. Han syntes det var en god ide, men troede ikke det ville kunne lade sig gøre.

De havde besøgt de 8 landmænd, det endte med at 6 gik ind i projektet, vinter/forår 2007.

Det endte med at miljøcenter Østjylland og Aarhus Amt, de ville stå for vandprøverne uden beregning, Odder Kommune, borgmesteren bevilgede 25.000 kr. til projektet, sådan var der flere også landboforeningen, og så fik de budgettet stablet på benene ca. 120.000 til det første minivådområde (matricen), inden april 2008. Firma lavede cigaretrør som vandet kunne sive igennem, ved indløb og udløb lagde man rør ned, så man løbende kunne få en afrapportering i stedet for at skulle sende ind til et laboratorium. Det indikerede hvor meget N (kvælstof) der var i vandet. Det ville de også gøre uden beregning.

Problemet var at det klonkede til i sedimenter fra skoven så allerede efter ca. 8 mdr. så ville vandet ikke sive igennem matricen men da havde man allerede fået resultaterne som viste at det virkede. Men Aquaplan skulle afrapportere og afsluttes. Irene sagde det var data fra matricen de kunne bruge til noget. Og så overtog jeg et anlæg som egentlig ikke virkede.

Så var det jeg sagde at jeg nok skulle få det til at sive igen. Det var på det tidspunkt hvor der var alt det her med grøn vækst og Anders Fogh og det gjorde at i tiden fra jan 09 til 10 var der styrkende mange besøgende ved minivådområdet: Miljøstyrelsen og alle mulige tekniske udvalg, kommuner og miljømedarbejdere var nede og se det. Så der var rigtig mange besøgende. Indtil der kom fokus på det igen, at der skulle ske en reduktion af udledning, så var der LAG-midler og Orbicon og Hedeselskabet gik ind i det.

Det var Landboforeningen som sammen med SEGES fandt LAG-midler til at lave minivådområde 2.

Var der udfordringer med etableringen?

Den oprindelige gruppe var egentlig koblet af. De fik en rapport og de var lidt misundelige.

Minivådområde nummer to

Følger landskabets hældning, der var en entreprenør. Der blev lavet et projekt igen som Aarhus Universitet stod for og vi stillede arealet til rådighed. Det var CK og Karl Kristian Hoffmann der aftalte det. Jacob var koblet af, fordi han havde det andet anlæg (matricen) sammen med Orbicon.

Der var en interessekonflikt imellem dem, men Ole syntes det var en styrke at få undersøgt to steder med to forskellige ideer til hvad man kunne gøre/konstruktionen.

Det er en lavning lige før Fillerupvej, vores arealer skråner, de arter sig sådan at bare man finder de rigtige steder hvor drænene samles. Drænoplandet til minivådområde 2 er ca. 55 ha af et samlet areal på ca 80 ha. Der er to små drænoplande som ikke bliver ledt hen til vådområdet. Vandet ledes igennem de oprindelige drænrør. Det passer helt perfekt med 55 ha (CK og KKH), der kunne blive til ca 0,5 ha minivådområde så vi skulle bare benytte os af den lavning der var i forvejen.

Udgravning?

Der hvor beplantning er, det er den gamle agerjord, det var kun selve kummerne (bassinerne) der skulle graves ud, ca 80 cm under terræn. Det fordelte man på arealet uden om.

En nabo var helt forskræmt da først bulldozeren gik i gang. "Det er et voldsomt indgreb i naturen" Nu synes han det er fint. De kan ikke overskue når der kører en bulldozer.

Det har ikke påvirket markdriften. Udbyttet er det samme.

Andre effekter af dyrkningen? Vi har fået belært vores personale om at det er yderst vigtigt at der ikke sker uheld og det er både med marksprøjten, gødningsprederen, gyllevognen, hvor noget kan gå galt. Det ville ødelægge både prøveresultaterne og være ærgerligt.

Det er skrånende terræn, vi har erfaret at gyllen også kan løbe på knastørre marker i april, ikke kun på frosne marker. Det har vi fokus på. Vi har ikke haft nogen uheld. Var det bare en lavning i marken ville man måske ikke tænke så meget over at der i køresporene var løbet 1000 liter gylle direkte i vandet. Vi har fået øjnene op for hvor kan der være risiko og hvor der ikke er.

Uanset om det er tørt eller frost så løber gyllen på overfladen undtagen når det er kvæggylle og hvis der kommer regn bagefter ned mod vandløbet. Heroppe kan de sagtens køre gylle ud uden at det løber.

Andre udfordringer?

I forbindelse med det første anlæg i 2008 der ville alle gerne bidrage og være med på vognen. På det tidspunkt vidste man ikke hvad det ville føre til.

Det er tankevækkende når vi står her 11 år efter at vi har været igennem den langsommelige proces med at få alle til at sige at det er det virkemiddel vi skal bruge. Det er først sidste år at det endegyldigt er blevet slået fast at det er det virkemiddel vi skal arbejde på. Det har været langsommeligt og der er mange som har mistet interessen.

Hvorfor har du været standhaftig?

Det er processen. Vi er blevet holdt til ilden hele tiden. Vi fik to anlæg stablet på benene, og så at der hele tiden er blevet fulgt op på det og der har været mange besøgende, og så universitetet som har fulgt minivådområdet.

Og jeg synes jo det er spændende. Men at der ikke rigtig var nogen vilje til at få det indregnet som et virkemiddel til at reducere udledning med det er for mig at se helt tåbeligt at der skulle gå så lang tid. Men man gjorde hvad man kunne fra SEGES og universitetet. (jeg tror at universitetet kunne have trykket på knappen noget før).

Den lokale entreprenør

Der skal hentes tilbud. Det endte med at det blev Orbicon der stod for entreprisen som hyrede entreprenøren. Det var Gert Frisch ude ved Hammel som var entreprenør på minivådområdet. Han har universitetet brugt både hos Rosens Eje og hos os.

Bøvl med kommunen?

De synes også det var spændende. Da Jacob Jacobsen foreslog om ikke de selv skulle lave matricen, spurgte Ole om ikke de skulle have projektet godkendt hos kommune. Jeg må ikke lave ret meget med redeggeren uden at spørge. Jamen det er da så godt et projekt, men så søgte Jacob Jacobsen, der ville nok gå 6 mdr., før vi fik tilladelsen. Så kom de fra kommunen og gik engen igennem og fandt ud af at det var §3 så det var et afslag. Men det kunne laves på den anden side. (matrice-anlægget). Der gik nogle mdr. før de fik tilladelsen.

Jeg har haft et fantastisk godt samarbejde uanset om det er med kommunen (eller andre). Princippet i at det var et §3 så var det et afslag.

Det var ikke et problem at få kommunen ud at kigge. Og det skulle de tage aktion på det når der foreligger en ansøgning. Man kan være mere bekymret for at hvis der på kortet står at det er §3 så behøver man ikke at gå ud at kigge, men det mener jeg, at man bliver nødt til at tage stilling til om det er.

Omkostninger ved udgravning

Minivådområdet kostede ca. 230.000 kr., blev dækket af projektmidler. Man fik ca. 700.000 kr. at arbejde med som blev til 2 projekter, et hos Ole og et på Rosens Eje, som nu har skiftet ejer. Han har ikke villet til-lade at hente data.

Der er to målere, autosamlere, 24 prøveglas, der bliver hentet prøver op både ved indløb og udløb, Aarhus Universitet har passet den del.

Vi har passet udenoms arealerne: bræmme er som den altid har været.

Vedligehold

Jeg bruger ingen tid på det, men jeg går da en tur derned en gang imellem. Det har jeg haft som princip. Jeg vil ikke selv gøre noget, medmindre det er entreprenøren, som har brug for hjælp. Det har stået og passet sig selv.

Man har løbende ændret på det i forbindelse med forskningen. Indløbet er blevet sænket, så der har været aktivitet, men det er projektlederne der har stået for det, og de har 100 % stået for udførelsen af det.

På sigt: Når minivådområdet er dit. Hvad så med vedligehold? Hvis det fremtidigt skal renses op, eller hvis der støder nye erfaringer til og ideer til modificering.

Jeg føler faktisk at jeg har arbejdet med det selv om jeg ikke har været involveret i entreprenørarbejdet. Jeg har nogle kolleger som har set på det og som har sagt til mig at du godt kunne have fortalt at det var håbløst at komme videre med. Men det har jeg jo ikke oplevet for jeg har jo haft nogen til at bane vejen for mig.

Kommer derefter ind på problemerne med at få godkendt de nyeste minivådområder. Det slukker jo lyset. Det kan ikke hjælpe noget at man laver et minivådområde som man ikke kan være sikker på bliver godkendt.

Hvad med vedligehold?

Langt hen ad vejen der mener jeg faktisk ikke man skal røre ved det. Man skal lade vegetation være vegetation. Og så oprensning den dag det viser sig at der er en tilpas mængde. På anlæg med dræn kommer der faktisk ikke meget sand og grus ind så det varer længe inden der er behov for at rense det op.

Det er værre med matricen som er koblet på Faurgård bæk, grus fra vejene ifm styrtregn, så løber der sand derud. Forskellige tiltag med tilbageholdelsesbassiner.

Hvad har det betydet?

Jeg synes jo ikke selv jeg er pioner, jeg har måske bare været gør det muligt manden. Jeg siger aldrig nej til at prøve at lave et forsøg. Det har måske været med til at gøre det interessant at lave forsøg her, også at de har fået lov til at komme og hente data på det.

Hvis man først stiller sig på bagbenene så kommer forsøget ingen vegne. Banen er kridtet op, det er bare med at komme i gang. Jeg tror ikke vi behøver at lave så mange aftaler. Jeg ved dybest set ikke om der går nogen fra uni og henter data. Det skal ikke være så omstændeligt.

Har det været det hele værd?

Ja det synes jeg da, bortset fra de langsommelige processer med at få det til at brede sig. Jeg var selvfølgelig rigtig glad ved at det blev et anerkendt virkemiddel som man ivlle satse stort på, men at det stadig kører langsommeligt med at få tingene til at rulle det synes jeg er dybt godnat.

Ville de anbefale andre landmænd at etablere minivådområder?

Ja, det ville jeg men der skal være styr på det. Det kan ikke nytte noget at man ulejlig folk og giver tilskud og når man så er hoppet med på det så risikerer man (at man ikke får det godkendt. Dem der er inde i sådan en proces de anbefaler nok ikke så meget, og det er en skam, for de er måske inden for de sidste 3-4 år blevet overbevist og de er nok de største kritikere og det er synd, det fremmer ikke processen.

3 gode råd

Har man sine arealer der egner sig til det så skal man byde ind. Når man har færdedes på sine arealer i mange år så har man jo et godt kendskab til hvor vandet løbet. Og vandet løber som bekendt nedad og samles et sted inden det løber ud i en bæk. Det er måske hovedpointen.

Var med i et projekt hvor Ole sammen med Frank Bondgård. 2 rådgivere og landmand hvor hurtigt kunne de udpege områder på en bedrift som kunne være velegnet til et virkemiddel. Det kunne være en intelligent randzone, måske med et dræn, et minivådområde, en engsø, en skovsø osv. På 2 timer uden forberedelse fandt vi 5 steder vha et kort.

Kontakt en oplandskonsulent for at få lidt indspark til hvad der kunne være interessant.

Projekter med naboer er mest oplagt lige nu. Det ville ikke give så meget mening at lave flere minivådområder på de samme vandløb.

Meningen med det: oplandskonsulenterne skal opfange ideer og sætte i værk.

Den berømte gulerod

Der skal være et eller andet som siger hvad kan jeg få ud af det her. Og der er mange der har sagt, du er naiv, at du har troet på det her så længe, uden at det faktisk er ført til noget. Og jeg troede i mange år, jamen det her er måske med til at i stedet for at vi får reduceret vores kvælstofkvote år for år der faktisk kunne gøre at vi kunne få den åbnet igen. Indtil vi fik landbrugspakken hvor vi fik ørerne så meget i maskineriet, der var det jo så at man tænkte at nu førte det måske alligevel ... men der var betingelsen så at man fandt virkemidlerne til at kunne reducere udledningen, noget for noget-princippet. Der var jo nogen der troede helt tilbage i 2010 efter få år, at hvis man har et minivådområde så kunne man så bevise at man reducerede sin udledning og derfor kunne man så uden om systemet få lov at få en større kvote, men det var ikke sådan det blev. Det var i den fase, at der nok var mange der tænkte at det her fører da ikke til noget. Du har jo ikke større kvote end vi har og det har jeg jo heller ikke og det er der man taber mange i sådan en proces, hvor de tænker det fører ikke til noget alligevel. Politikerne vil jo ikke noget alligevel. Det var måske også lige ved at blive helt slukket da man så politisk med et flertal går ud og siger at nu giver en større kvote så vi kan køre økonomisk optimalt. Jamen nu er katastrofen sket, og dagen efter kunne man næsten måle mere ude i vandløbene. Sådan kunne det udstilles. Men at forståelsen er ved at komme for at vi kan godt lave noget der fornuftigt sådan at vi kan have et godt vandmiljø samtidig med at vi (kan gøde med det) der er optimalt.

Jeg tror der er en større forståelse for at tingene passer sammen og at man ikke kan redde vandmiljøet ved bare at give mindre gødning.

Det første måleresultat fra anlægget på Fillerupvej, der var 6 mg kvælstof i vores dræn (CK) og hvad var der hos økologen Kirsten Eriknu?, jamen der var 10! Det var jo fordi der blev dyrket kvælstofholdige afgrøder, som afgav kvælstof, i omlægningsfasen. Men der er jo ikke noget der er sort og hvidt i det her.

Bækken viste 5,7 mg, og inde i Åkjær Skov ved åens udspring var der 2,9 mg som baggrundsudvaskning. Det viste sig at ved udløbet (i løbet af det halve år hvor vi havde cigaretrør) der kunne vi reducere vores udledning ned til 2,6. Der er mange der har været noget interesserede i, at vi har kunnet udlede vores udledning fra markerne til mindre end det der var ved udspringet. Så er vi derhenne hvor det bliver interessant. At vi så faktisk ikke påvirker vandmiljøet fra Faugård bæk.